

بررسی تحولات تاریخی و زبانی آذربایجان در سه دهه منتهی به حمله مغول

فرزانه موسوی^۱، سجاد چراغیان^۲

۱- دانشجوی دکتری زبانشناسی دانشگاه علامه طباطبائی

۲- کارشناس ارشد مکاترونیک دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر

چکیده

اوضاع سیاسی- اجتماعی منطقه‌ی آذربایجان در سال‌های پایانی سده‌ی ششم هجری و سه دهه‌ی آغازین سده‌ی هفتم مصادف با یکی از پرتنش‌ترین و بی‌ثبات‌ترین برهه‌های تاریخ این منطقه است. در این مقاله کوشیده شده‌است با بررسی تحولات تاریخی و ساختار زبانی مردم اورمیه و منطقه آذربایجان در آن دوران دیدی جامع و دقیق از بعد تاریخ زبانشناختی آن زمان ارائه گردد. با توجه به جمیع شواهد و اطلاعات بدست آمده، شاید بتوان گفت یکی از دلایل کوچ طیف وسیعی از نخبگان منطقه آذربایجان به کشورهای همجوار و بخصوص عراق، نابسامانی و ناامنی‌های سیاسی-امنیتی آن ایام بوده‌است. محتمل است دانشمندانی همچون شیخ صفی‌الدین اورموی، نیز از اقوام «تات زبان» بوده، که طبق روایات تاریخی بدست آمده مصادف با همین دوران به عراق و شام کوچ داده شده‌اند. همچنین به نظر می‌رسد دلیل عدم نگارش تالیفات وی به زبان‌های فارسی و یا ترکی، را در دیوانی و رسمی‌بودن نگارش زبان عربی در آن دوران بتوان جستجو کرد، چراکه زبان‌های آذری (پهلوی)، ترکی، عربی و پارسی جزو زبان‌های رایج در اورمیه آن زمان بوده‌است.

واژگان کلیدی: تاریخ زبانشناسی، سده هفتم هجری، اورمیه، آذربایجان، حمله مغول